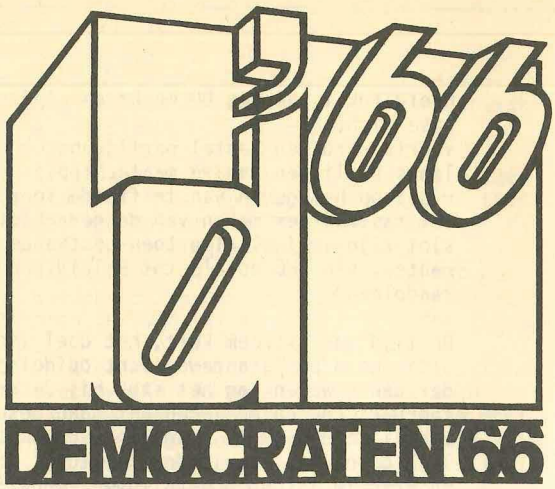

JAARVERSLAG 1983 HOOFDBESTUUR

INLEIDING

1. POLITIEK
1.2. Democratisch Manifest
1.3. Hoofdbestuursnota's

2. ORGANISATIE EN FINANCIEN
2.1. Algemene Ledenvergaderingen
2.1.1. Mei 1983
2.1.2. November 1983
2.1.3. Januari 1984
2.2. Hoofdbestuurweekends
2.3. Overlegstructuren
2.3.1. Regiosecretarissen overleg
2.3.2. Overleg B&W
2.3.3. Voorzittersoverleg
2.3.4. Commissie Advies Raden en Staten
2.4. Landelijk Secretariaat
2.5. Emancipatiewerkster
2.6. Financiën
2.6.1. Hoofdbestuur en Secretariaat
2.6.2. Regiopenningmeesters overleg
2.6.3. Computer
2.6.4. Acties
2.6.5. Financiële commissie
2.6.6. Begroting 1984

3. PARTIJORGANEN
3.1. Relatie met het Hoofdbestuur
3.2. PEAC
3.3. SWB
3.4. Tweede Kamerfractie
3.5. Eerste Kamerfractie
3.6. Jong Democraten
3.7. Referentiecommissie
3.8. PSVI
3.9. Programmacommissie
3.10. Adviesraad
3.11. Rapportagecommissie
3.12. Landelijke Verkiezingscommissie
3.13. Geschillencommissie
4. PUBLICITEIT
4.1. Algemeen
4.2. Terugblik 1983
4.3. Beleidsvoornemens 1984
4.3.1. Interne voorlichting
4.3.2. Externe voorlichting
5. BUITENLAND
5.1. Europese verkiezingen
5.2. Vrede- en Veiligheidsbeleid
5.3. Oost-West contacten
5.4. Acties.

JAAROVERZICHT HOOFDBESTUUR

(jan. '83- maart '84)

INLEIDING.

Dit Jaaroverzicht wijkt op een aantal belangrijke punten af van zijn voorganger, toen geheten Beleidsnota. Werd in de Beleidsnota nog uitgebreid ingegaan op de beschrijving van allerlei partijverschijnselen, hun plaats en hun taak in D'66, in dit Jaaroverzicht wordt summier aangegeven wat er zich in D'66 heeft afgespeeld in het afgelopen jaar. Daarbij wordt het overige dus bekend verondersteld.

Van vele zeer actieve leden hebben we in het afgelopen jaar afscheid moeten nemen. Soms na een lange staat van dienst namen zij afscheid van de fractie, het Hoofdbestuur of het landelijk secretariaat. Namens de partij wil ik al diegenen hartelijk danken voor hun onmisbare bijdragen aan het functioneren van de partij. Zij hebben mede de basis gelegd voor het D'66 zoals wij dat nu kennen.

Over de meeste onderwerpen die in dit overzicht aan de orde komen is ook geschreven in de Democraat of in aparte jaarverslagen. Kortheidshalve zij op deze plaats daarnaar verwezen. Voor aanvullende informatie kunt U zich wenden tot het Hoofdbestuur.

Den Haag, maart 1984.

Jacob Kohnstamm, voorzitter.

1. POLITIEK

1.1. Democratisch Manifest.

" De partijorganisatie moet grondig op de helling"
" Het Hoofdbestuur moet aftreden".
" We moeten weer een kleine partij worden".
" Laten we ons nu eindelijk weer eens met politiek gaan bezighouden".
" Laat het Hoofdbestuur nu eens een idee krijgen".
" We moeten duidelijk worden".

Zo kan deze reeks herfstgeluiden worden voortgezet in steeds kleurrijker bewoordingen. Een partij in verwarring, en achteraf kon dat alleen maar omdat we het toen al over twee dingen eens waren: D'66 moet doorgaan en, wat later, er moet EEN STUK komen. Niemand wist wat voor soort stuk, alleen dat het er moest komen stond vast.

Al in september schreef een aantal Gelderse leden een brief aan het Hoofdbestuur. De inhoud had voornamelijk betrekking op de programmatische kant van ons beleid, maar vormde uiteindelijk de basis voor het idee van het Democratisch Manifest (DM). Het Hoofdbestuur vond Aad Nuis bereid om als een soort super-redacteur een aantal ingrediënten tot zich te nemen. Doel van het DM zou zijn, het versneld op gang brengen van een algemene politieke discussie binnen de partij. Dat zou moeten leiden tot een versterkte interne binding en indentificatie met het wezen van de partij. Vanaf het begin van deze hete winter, was de opzet van het DM een middel, geen doel in zichzelf.

De enige werkelijk nieuwe grondslag voor het DM was een voorlopige Maatschappij-analyse van o.a. Jan Glastra van Loon en Jan Vis en Erik van der Hoofdstuk I van het DM maakt de lijn van die analyse zichtbaar.
Voorts werd een aantal partijgenoten geïnterviewd langs de lijnen van de maatschappij-analyse, gericht op het geven van treffende voorbeelden en het tastbaarder maken van de gedachtelijn. Tot slot zijn vrijwel alle toen bestaande partijdocumenten, van SWB-nota's tot Beleidsprogramma, geraadpleegd.

De tijd was extreem kort, het doel van de hele actie werd pas gaandeweg echt duidelijk. In minder dan 6 weken lag het stuk bij de drukker, in februari konden de leden het gaan bespreken. De mogelijkheden om te reageren werden zo ruim mogelijk gehouden, vanuit Hoofdbestuur, Adviesraad en Fractie is geprobeerd zoveel mogelijk bijeenkomsten met betrekking tot het DM zelf bij te wonen.

Ondanks de vele kritiek, meent het Hoofdbestuur dat het DM boven verwachting aan zijn doel heeft beantwoord. Op alle denkbare manieren hebben we kritiek gevraagd en gekregen, waarbij eens te meer duidelijk werd wat ons als partij bindt. Elke geleding van de partij werd geactiveerd, en al spoedig was er niemand meer die het DM als een doel in zichzelf zag. Op de ALV van mei 1983 kon het HB -op basis van enige kilo's schriftelijke en zeer veel verschillende persoonlijke inbrengen- een 9-tal "speerpunt-resoluties" voorleggen, die met een aantal wijzigingen ook werden aanvaard. Ook daarmee was geen eindstation bereikt; de resoluties zelf bevatten opdrachten aan o.a. het Hoofdbestuur om verder te gaan met het ontwikkelen van politieke ideeën en het daarbij behorende concrete beleid. In ieder geval tot het einde van 1984 zijn we met die uitwerkingen bezig.

De inhoudelijke kritiek op het DM is in verschillende vormen gebundeld, en vormt conform de ALV-uitspraak samen met het DM zelf het uitgangspunt voor verdere werkzaamheden. Procedureel heeft het DM ons ook een aantal zeer nuttige ervaringen opgeleverd:
- hoewel er bij het DM wellicht meer discussiehandvaten hadden moeten worden geboden, bleek uit de reacties al dat de partij uitstekend in staat is om in algemene termen over politiek te spreken;
- de adviesraad als "oor" in de partij gebruiken is voor herhaling vatbaar (zie paragraaf 2.1.1)
- veel duidelijker dan gebeurd is, had het HB de status en de functie (van de partijdiscussie) van het DM moeten aangeven; publicatie in de Democraat blijkt in onze partij soms onvoldoende.

Een aantal aspecten van het Dm en de discussie daarover zal in de naaste toekomst nog terugkeren, wanneer we ons buigen over de status en functie van onze diverse politieke programma's. Op de ALV van april 1984 zal een procedurevoorstel tot herziening van het Beleidsprogramma aan de orde komen.

.2. Hoofdbestuurs-nota's.

In 1983 heeft een nieuw fenomeen in de partij zijn intrede gedaan: het instituut "Nota van het Hoofdbestuur". Het Democratisch Manifest was eigenlijk de voorloper van deze nieuwe soort partijdocumenten, zij het wezenlijk verschillend

van alle volgende. In 1983 volgde de Nota Vrede en Veiligheid, begin 1984 de Nota Adelt Arbeid? en in de loop van 1984 verschijnt waarschijnlijk een Nota Basisinkomen.

Hoofdbestuursnota's zijn in feite slechts(uitgebreide) toelichtingen op Hoofdbestuursresoluties. Op die laatste spitst zich dan ook de beraadslaging en besluitvorming op het congres toe. Van het Manifest en de Nota Vrede en Veiligheid kan gezegd worden dat ze hun functie in de partij goed hebben vervuld, al kan het altijd beter.

Niettemin kleven er enige nadelen aan dit systeem van beleidsvorming. In de eerste plaats zijn organen als de SWB en de Programmacommissie moeilijk inpasbaar in de totstandkoming, al zijn alle nota's tot nu toe met aanzienlijke hulp van individuele SWB- werkgroepleden tot stand gekomen.
Ten tweede is de verleiding op de ALV's groot,om een bepaald onderwerp via deze vorm op een volgende ALV te laten terugkeren. Dat laatste zal het Hoofdbestuur niet meer op zich nemen. De nota Vrede en Veiligheid heeft ons zulke onnoemelijke problemen opgeleverd gezien de in het HR voorgeschreven termijnen (zes maanden vóór de ALV de concepten bij de leden!), dat het Hoofdbestuur geen verantwoording meer kan nemen voor dergelijke haast-procedures.
Aan het eerste, maar deels ook aan het tweede bezwaar kan naar verwachting in de toekomst tegemoet gekomen worden, als het Beleidsprogramma is herzien, en de bijstelling van dat Beleidsprogramma eenvoudiger is geworden. Een vanwege het HB voorgesteld amendement op het BP is dan waarschijnlijk voldoende aanleiding voor behandeling op een ALV.

1.3. Spreekbeurten.

Sinds de Tweedekamerverkiezingen van september 1982, is het aantal spreekbeurten door of vanwege het Hoofdbestuur enorm gestegen. In het najaar betrof het een zeer groot aantal spreekbeurten van de partijvoorzitter, voor een aanzienlijk deel op grond van de overweging dat "de partij" betrekkelijk weinig gelegenheid had gehad om met hem kennis te maken.
In het voorjaar van 1983 was de voornaamste oorzaak van de stijging gelegen in de "begeleiding" van de vele discussies rond het Democratisch Manifest (zie 1.1.)
Een derde reden waarom er meer spreekbeurten zijn gekomen, en ook in de toekomst zullen moeten komen, is dat van een Tweedekamerfractie van 6 mensen niet evenveel gevraagd noch verwacht kan worden als van een fraktie van 17.

Behalve leden van het Hoofdbestuur, zijn verschillende malen bewust andere partijleden ingezet, die men tot de "top" pleegt te rekenen: adviesraadsleden, Eerstekamerfractieleden, oud-bestuurs- en fractieleden, oud-bewindspersonen en SWB-werkgroepleden. Ook in de toekomst zal dit meer en gericht gebeuren, vanzelfsprekend ook in de campagne voor de Europese verkiezingen van juni 1984.

2. ORGANISATIE EN FINANCIEN

2.1. Algemene Ledenvergaderingen

2.1.1. ALV-MEI 1983

De voorbereiding van ALV's vraagt bijzonder veel tijd en energie van het HB, in het bijzonder van het DB.

In november 1982 zijn enige DB-leden gestart met het tot stand brengen van het Democratisch Manifest. Nadat Aad Nuis zijn stuk aan de hand van het hem aangereikt materiaal begin januari had afgerond, heeft het HB er tijdens een week-end over gedebatteerd, in aanwezigheid van Aad Nuis. Vervolgens is het Democratisch Manifest ter discussie de partij ingegaan.

Samen met de adviesraad heeft het HB geprobeerd de discussie van zo nabij mogelijk te volgen en te begeleiden. Vervolgens zijn alle op- en aanmerkingen, resoluties, moties, reacties geordend en gegroepeerd.
Toen al spoedig bleek dat de 200 pagina's ingezonden teksten niet behandelbaar zouden zijn op een congres, heeft het HB besloten aan de hand van het geordende materiaal resoluties samen te stellen. Met deze resoluties werd beoogd de ingezonden meningen zoveel mogelijk te bundelen tot speerpunten van beleid, waarover besluitvorming mogelijk is.
Op hetzelfde congres werden het hoofdstuk Informatiebeleid behandeld, alsmede enige organisatievoorstellen en het besluit tot deelname aan de Europese verkiezingen van juni 1984.
Al deze onderwerpen doorliepen de gebruikelijke voorbereidingsprocedures.

2.1.2. ALV-november 1983

Nauwelijks was het mei-congres voorbij of de voorbereiding van het najaarscongres legde flink beslag op de werkzaamheden van DB/HB.
De notitie Vrede en Veiligheid is in de maanden mei, juni en juli tot stand gekomen. Met name tijdens het HB-weekend van eind juni is zeer uitvoerig ingegaan op de notitie. Na deze discussieperiode heeft het HB in een aantal vergaderingen de HB-resolutie Vrede en Veiligheid samengesteld.

Gedurende dezelfde periode en daarna, ongeveer tot aan het congres, is het HB via zijn secretaris-buitenland betrokken geweest bij het overleg over de Groenen, het Groen Platform, de linkse samenwerking. Het HB bleef van mening, dat wij zelfstandig aan de Europese verkiezingen moesten deelnemen. Dit is door deze ALV bevestigd. (zie ook hoofdstuk 5)

De voorbereiding van het Europese programma was al begonnen in 1982. Begin 1982 is het programma in een aantal HB-vergaderingen aan de orde geweest en tenslotte vastgesteld. In mei '83 is het concept EP gepubliceerd, op de najaars-ALV werd het tenslotte veastgesteld.

2.1.3. ALV JANUARI 1984

De voorbereiding voor deze ALV heeft uiteraard ook enige maanden gekost. Al in 1982 is er een initiatief genomen binnen het JOAC om te komen tot een zelfstandige organisatie. Begin 1983 zijn de eerste uitgewerkte voorstellen voor zo'n organisatie in het HB aan de orde gesteld. In de zomer heeft de discussie zich voortgezet om in het vroege najaar in een definitief voorstel uit te monden, dat in januari 1984 door de ALV is overgenomen. (zie ook 3.6.)

De organisatievoorstellen die aan de ordekwamen zijn oorspronkelijk van de Hoofdbestuurs Commissie Kandidaatstelling.
Deze had eind 1982 begin 1983 een voorstel uitgewerkt ten aanzien van de procedures m.b.t.

kandidaatstelling en ten aanzien van de samenstelling van besturen, fracties, commissies. Dit voorstel is voorgelegd aan het HB en de AR. Het HB heeft in een aantal vergaderingen besloten dat de voorstellen in hun geheel te ingrijpend waren. De AR had dezelfde mening. Daarom is besloten ons voorlopig te concentreren op de procedures m.b.t. de kandidaatstelling.

De "Aanduidings-besluitvorming" kent eveneens een geschiedenis van vele maanden. In afwijking van normale procedures werd er nu eens een stuk dat niet afkomstig was van het HB, ter besluitvorming voorgelegd aan een ALV.
Het is de vraag of dit een eenmalige zaak zal zijn of dat het in de toekomst vaker zal voorkomen.

2.2. Hoofdbestuursweekends

Het HB heeft de goede gewoonte een paar keer per jaar anderhalve dag te vergaderen. Het doel, geruime tijd te kunnen besteden aan speciale onderwerpen, is in 1983 goed gerealiseerd.
In januari 1983 waren de onderwerpen:
- de discussie over het Democratisch Manifest
- de financiën; de partij kampte met een enorm tekort dat in de loop van 1983 ingelopen moest worden
- de organisatievoorstellen van de Commissie Kandidaatstelling
- de deelname aan de vredesmars, aan KKN, is het gehele jaar door in de vergaderingen van het HB aan de orde geweest.

In juni 1983 hebben HB en TK uitvoerig gesproken over de werkwijze van de Tweede Kamer o.a. in relatie tot het HB. Belangrijkste conclusie was dat de Fractie zich nadrukkelijk ook op de partij zou moeten richten.
Voorts was men het erover eens dat de TK naast de belangrijke actuele zaken vooral de aandacht zou moeten richten op bepaalde onderwerpen, bijvoorbeeld via het publiceren van nota's. Vanuit het HB kan mede gezorgd worden, dat fractie en partij elkaar ontmoeten. Zo zal iedere regio tenminste eenmaal per jaar een bezoek aan Den Haag moeten brengen ter kennismaking, maar vooral om eigen regionale problemen met de fractie te bespreken. Inmiddels heeft een aantal van dit soort bezoeken ook plaats gehad. Bovendien zou iedere regio moeten proberen eenmaal per twee jaar een werkbezoek voor de fractie te organiseren, waarbij de regionale pers zeer nadrukkelijk aanwezig is. Tot slot zullen HB-leden reageren op publicaties over D'66. Een ingezonden stuk van een HB-lid in een landelijk dagblad zou geen uitzondering moeten zijn.

Het HB-weekend van 23/24 september was bestemd voor de politieke discussie ter voorbereiding van de algemene beschouwingen. Met de fractie (Maarten Engwirda en Erwin Nypels) is uitvoerig ingegaan op de mogelijke inhoud van de fractie-inbreng. Daarnaast heeft het HB gesproken over de prioriteiten in 1983-1984. Conclusie was, dat we onze aandacht vooral op de toekomst zullen moeten richten, in het bijzonder op de rol van de arbeid en de ontwikkelingen op het gebied van de informatie-technologie.

2.3. Overlegstructuren

Sinds eind 1982 worden er weer initiatieven genomen tot georganiseerd overleg tussen regio-functionarissen, HB en zonodig TK-fractie, dan wel andere landelijk werkende functionarissen. Een grote zorg is de begeleiding van afdelingen zonder zetels in de gemeenteraad. In enkele regio's is men tot bündeling van verschillende raadsloze afdelingen overgegaan, waardoor zij steun bij elkaar kunnen vinden en waardoor ze vanuit het regiobestuur beter begeleid kunnen worden.

In de meeste regio's zijn overlegstructuren gecreëerd of bestaande structuren uitgebouwd.Daardoor komen de meeste afdelingen regelmatig via hun bestuur samen met het regiobestuur en in de meeste gevallen ook met de politieke vertegenwoordigers in gemeenteraden en provinciale staten. Doorgaans zijn deze vergaderingen bedoeld voor politiek-inhoudelijke discussies, op regionaal terrein.

2.3.1. Regiosecretarissen-overleg

Inmiddels functioneert het regiosecretarissen-overleg samen met de vice-voorzitter organisatie en het hoofd algemene zaken van het landelijk secretariaat. Belangrijkste onderwerp van overleg is de organisatie van de besluitvorming in de partij, zowel ten behoeve van landelijke congressen, als ten behoeve van regionale vergaderingen.

2.3.2. B & W-overleg

Sinds september 1983 vinden er ook halfjaarlijkse bijeenkomsten van D'66-burgemeesters en wethouders plaats. Deze gekozen en benoemde bestuurders hebben op zo'n bijeenkomst met Max Rood en de samenstellers van de nota "Tussen Kroon en Keuze" gediscussiëerd over de mogelijkheid en wenselijkheid van de gekozen burgemeester. De meerderheid van de aanwezigen stond sceptisch tegenover dit idee.
Andere onderwerpen waarover een stevige discussie ontstond, waren de vraag naar de mogelijkheid van een werkgelegenheidsbeleid in de gemeente en de plaats van de D'66-bestuurder in het college. Dit laatste leidde tot de constatering dat D'66 in vrijwel elke huidige combinatie aanwezig is. Over het algemeen is de samenwerking met andere partijen goed, zelden ervoer men dat men in een minderheidspositie zat. Verschil van mening bestond er over de verhouding wethouder-raadsfractie.Is men één fractie of staan gemeenteraad (en dus fractie) en B & W (en dus de wethouder) tegenover elkaar?
De voorbereiding van het B & W-overleg berust thans bij de Commissie van Advies voor Raden en Staten (zie 2.3.4.).

2.3.3. Voorzitters-overleg

In de voorganger van dit Jaaroverzicht, de Beleidsnota, is vaak ingegaan op de gebrekkige communicatie binnen de partij. Om daartegen maatregelen te nemen, heeft het Hoofdbestuur o.a. eind 1982 besloten een Voorzitters-overleg in te stellen.

Ongeveer halfjaarlijks komen de voorzitters van provinciale Statenfracties, regio-besturen, eerste- en tweede kamerfractie en de voorzitter van het Hoofdbestuur bijeen. Doel van de bijeenkomsten is het verbeteren van de communicatie tussen de politiek eerst verantwoordelijken van de partij.

Tot nu toe hebben twee bijeenkomsten plaatsgehad, tot tevredenheid van alle deelnemers. In 1984 zal de nadruk meer op het horizontale aspect worden gelegd; daarbij denkt het Hoofdbestuur aan het ontwikkelen van politieke initiatieven die tezelfdertijd door alle D'66-fracties worden ondersteund, met name op provinciaal niveau.

2.3.4. Commissie van Advies Raden en Staten (CARS)

Begin 1983 is binnen het Hoofdbestuur besloten om deze commissie op te richten. Directe aanleiding hiervoor was enerzijds het steeds toenemende aantal verzoeken van Staten- en Radenleden om ondersteuning vanuit het Hoofdbestuur, anderzijds het streven van het HB om meer horizontale en verticale overlegstructuren in de partij aan te brengen. De verkiezingsuitslagen van 1982 hebben beide aspecten alleen maar in belang doen groeien.

De CARS functioneert onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur, van waaruit zij gecoördineerd wordt door de Vice-voorzitter Politiek. Momenteel wordt de CARS voorgezeten door Henk Zeevalking.
Tot de taken van de commissie behoren onder meer:
-verzamelen van en op verzoek of uit eigen beweging verstrekken van informatie over landelijke (Tweede Kamer, Eerste Kamer, Hoofdbestuur ALV) ingenomen standpunten, voor zover deze van belang zijn voor het regionale of lokale niveau;
-verzamelen van en op verzoek of uit eigen beweging verstrekken van informatie over door D'66 in Raden en Staten ingenomen standpunten, waaraan een landelijke betekenis kan worden toegekend;
-op verzoek van betrokkenen adviseren bij in te nemen standpunten in Raden en Staten;
-adviseren over procedurele aangelegenheden van Raad en Staten;
-organiseren van bijeenkomsten van Raads- en Statenleden (in samenwerking met PSVI);
-organiseren van bijeenkomsten van volksvertegenwoordigers/bestuurders met eenzelfde portefeuille (= het Portefeuille-overleg);
-organiseren van bijeenkomsten van Burgemeesters en Wethouders;
-verstrekken van informatie, voorzover nodig om bovenstaande taken naar behoren te kunnen vervullen, in "Voor de D'Raad", de Democraat;
-toegankelijk maken en bewerken voor praktijk (operationaliseren!) van D'66-studies.

Voor het overige wordt hier verwezen naar Democraat nr.6/1983, pagina 9 en 10.

2.4. Landelijk partijsecretariaat

Het LS functioneert qua personeelsbezetting nog steeds op een absoluut minimum-niveau. In zoverre is er (helaas) niets veranderd sinds het verschijnen van het vorige jaaroverzicht. Wat wel veranderd is, zijn de verwachtingen die D'66 als geheel van het secretariaat heeft. Naarmate meer initiatieven worden genomen om de partij weer omhoog te stuwen, wordt de druk op de medewerkers groter.

Dit zou een minder groot probleem zijn, wanneer het secretariaat kon rekenen op meer vrijwilligers. Helaas is dat maar zelden het geval, en het Hoofdbestuur doet daarom nogmaals een beroep op de leden om te reageren op de regelmatige nood kreten via de Democraat. De vrijwilligers die wel kwamen opdagen hebben menigmaal kunnen zorgen dat de geplande werkzaamheden op tijd af kwamen. Allen daarvoor dank!

Het bovenstaande neemt niet weg, dat het Hoofdbestuur zeer alert blijft op nieuwe mogelijkheden om de vaste capaciteit van het secretariaat te vergroten. Zodra dat financiëel verantwoord is, zal het Hoofdbestuur daartoe maatregelen nemen. In het afgelopen jaar zijn twee nieuwe medewerksters aangenomen, Hilde Janssen en Ellen Beek. Tegelijkertijd namen we afscheid van hun twee voorgangers Corry Hupkes en Jopie Haighton.

De aanschaf in eigen beheer van een computersysteem is een goede beslissing gebleken. De ledenadministratie en financiële administratie zijn nu geheel geautomatiseerd, waardoor ruimte is ontstaan voor het automatiseren van andere gegevens. Allereerst gebeurt dat met het zgn. functionarissenbestand, waarin alle partijleden met een (partij)functie zijn samengebracht. Voor intern gebruik, met name door de functionarissen zelf is dat een grote verbetering. Daarnaast denkt het Hoofdbestuur aan uitbreiding van het servicepakket via de computer, ten behoeve van Afdelingen, Regio's, etc. (adres-stickers, ledenlijsten, acceptgirokaarten etc.). Gezien de privacygevoeligheid van dergelijke bestanden, voert het HB met betrekking tot de verspreiding een zeer stringent beleid. In de loop van 1984 zal het HB een interne regeling vaststellen voor het produceren en gebruiken van deze bestanden.

Voor het pand aan de Bezuidenhoutseweg is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld, waarvan de eerste uitvoerende fase inmiddels is voltooid. Groot onderhoud is zeer kostbaar, ook hier is de partij grotendeels op vrijwilligerskracht aangewezen.

2.5. Project Emancipatiewerkster

Via het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is D'66 in 1982 aangewezen voor een vervolgproject Emancipatiewerk. Met behulp van een subsidie kon de partij een emancipatiefunctionaris plaatsen, momenteel is dat Trudy Theuvenet. Zij is op bepaalde tijdstippen (in ieder geval de donderdag) op het Landelijk Secretariaat bereikbaar. Vanuit het Hoofdbestuur worden de activiteiten van de emancipatiewerkster begeleid door een commissie onder verantwoordelijkheid van de Secretaris-organisatie. Jaarlijks stelt het Hoofdbestuur een jaarverslag van de activiteiten van de emancipatiewerkster vast, ter informatie van het Ministerie.

Het project loopt vanaf januari 1983 voor de duur van 3 jaar. Het eerste jaar heeft in het teken gestaan van het opzetten van een landelijk netwerk van emancipatie-steumpunten. Deze mensen trachten elk in hun eigen regio de integratie van het emancipatiebeleid te bevorderen.

Formeel bestaat er geen relatie tussen het PEAC en de emancipatiewerkster, maar het ligt voor de hand dat geprobeerd wordt om de diverse activiteiten onderling zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en te steunen.

2.6. Financiën

2.6.1. Hoofdbestuur en secretariaat

Eind oktober 1982 werden op het congres tegelijkertijd twee nieuwe penningmeesters gekozen, resp. Peter Fonkert (1e penningmeester) en Ewout Cassee (2e penningmeester). Op zichzelf een verheugend gegeven, maar uit het oogpunt van continuïteit natuurlijk niet optimaal. Naast deze wisseling in het hoofdbestuur vonden er op de afdeling financiële administratie van het secretariaat ook wijzigingen plaats. Hans Muylaert, sinds enkele jaren administrateur van de partij, mocht per 1 januari 1983 van zijn zeer verdiende pensioen gaan genieten, terwijl 1 personeelslid jammer genoeg wegens bezuinigingen moest worden ontslagen. De plaats van Hans Muylaert werd ingenomen door Madelon Lemarchand, terwijl Susan Veldhuizen meer betrokken werd bij de boekhouding en daarnaast de ledenadministratie bleef verzorgen.
De gevolgen van deze wijzigingen zijn niet ongemerkt aan ons voorbijgegaan. De inwerkperiode duurde langer dan normaal gesproken noodzakelijk is. Ook op dit moment zijn er nog wel wensen, maar de integratie is goed verlopen. Eind 1983 trad de tweede penningmeester af om vervolgens te worden gekozen tot Vice-voorzitter organisatie. Als nieuwe tweede penningmeester trad Edo Spier aan.

2.6.2. Regio-penningmeesters-overleg

De 2e penningmeester heeft vier maal met de regio-penningmeesters rond de tafel gezeten. Gelukkig verschijnen regelmatig dezelfde penningmeesters op deze bijeenkomsten. Sommige regio-penningmeesters hebben we echter nog nooit gezien! Voor de penningmeesters van het Hoofdbestuur is het van groot belang regelmatig overleg te kunnen plegen met deze regio-functionarissen. Het Hoofdbestuur spreekt dan ook de hoop uit dat het regio-penningmeesters-overleg in de toekomst met alle penningmeesters gevoerd zal worden.

2.6.3. Computer

De financiële administratie van de partij en SWB zijn dit jaar geheel geautomatiseerd. Opgelopen achterstanden, ontstaan in de periode vlak na de aanschaf van de computer, zijn nu ingelopen. Maandelijkse overzichten kunnen nu worden gepresenteerd, waardoor reeds in een vroeg stadium problemen kunnen worden gesignaleerd en opgelost. Ook de service naar de afdelingen en regio's is verbeterd.

2.6.4. Akties

De financiële positie van de partij was eind 1982 alles behalve rooskleurig. Het verkiezingsfonds vertoonde een tekort van ± ƒ 260.000,- terwijl ook het vermogen van de partij ± ƒ80.000 negatief was. De oplossing werd gevonden in een drie-fasen aktie onder de leden. Deze aktie is genoegzaam bekend en was een groot succes. Het negatieve vermogen van de partij zal eind 1983 zijn weggewerkt, terwijl het verkiezingsfonds nog "slechts" een negatief vermogen van ± ƒ 70.000,- zal hebben.

Ook de inning van de contributies is dit jaar anders verlopen dan voorgaande jaren. In april/mei zijn er diverse aanmaningsakties gevoerd in de vorm van groene, gele en rode kaarten.

De groene kaart gold als gewone betalingsherinnering. De gele en rode kaarten waren een wat krachtiger herinnering en konden consequenties hebben voor de service-verlening vanuit de partij. Mede door de inzet van de afdelingen en regio's hebben velen hun contributies alsnog voldaan. Mensen die op deze oproepen niet reageerden ontvingen in augustus slechts de voorpagina van de Democraat met het opschrift: "Helaas, wij kunnen u, gezien onze moeilijke financiële situatie, niet langer voorzien van nieuws uit de partij."

2.6.5. Financiële Commissie

Regelmatig overleggen de penningmeesters met de Financiële Commissie. Voor de penningmeesters is dit een "lastige" commissie, in de goede betekenis van het woord. Ook de in toekomst zal de Financiële Commissie de financiële ontwikkelingen kritisch blijven volgen en de vinger stevig aan de partij-pols houden. Intussen is de Financiële Commissie het HB vele malen tot onmisbare steun geweest.

2.6.6. Begroting 1984

Op het najaarscongres 1983 werd de begroting voor 1984 vastgesteld. Het terugbrengen van de regiobijdrage van ƒ 12.- naar ƒ 10.- werd negatief ontvangen.
Positief reageerde men op het feit, dat er een begin gemaakt is met het vervullen van een reeds lang bestaande wens: een tegemoetkoming in de onkosten voor bestuursleden.

3. PARTIJ-ORGANEN.

3.1. Relatie met het Hoofdbestuur

In allerlei partij-organen heeft het Hoofdbestuur een kwaliteitszetel. Al in de vorige editie van dit Jaaroverzicht (toen nog Beleidsnota) werden tegenover elkaar gesteld enerzijds de noodzaak tot intensieve contacten tussen HB en deze belendende percelen, en anderzijds het grotetijdsbeslag op m.n. de leden van het Dagelijks Bestuur, die in de praktijk deze kwaliteitszetels bezetten.

In 1983 heeft het HB daarom een afspraak met al deze organen vastgelegd. Kort gezegd komt deze erop neer, dat de bestuursleden van PSVI e.a. ruime gelegenheid krijgen om zaken op HB-vergaderingen te agenderen, en aldaar het woord te voeren. Daar staat tegenover dat de betreffende DB-leden slechts bij uitzondering de vergaderingen van de belendende percelen lijfelijk zullen bijwonen.

In de praktijk blijkt deze regeling bevredigend te werken.

3.2. PEAC

Het PEAC is een vaste Hoofdbestuurscommissie met een eigen instellingsbesluit. Op voordracht van het zittende PEAC-bestuur benoemt het Hoofdbestuur telkens voor een jaar een bestuur. Het instellingsbesluit is nog niet definitief, maar zal dat in de loop van 1984 worden.

Het PEAC adviseert Hoofdbestuur en fractie over alle mogelijke emancipatie-aspecten van politiek

beleid. Het ligt in de bedoeling van PEAC-bestuur en HB om deze adviserende taak in 1984 meer gestalte te geven, o.m. via het landelijk netwerk dat door de emancipatiewerkster (zie paragraaf 2.5) is opgebouwd.

D'66 blijkt bovendien in een groot aantal organisaties die zich met emancipatiezaken bezighouden, niet of onvoldoende te zijn vertegewoordigd. Ook op dat terrein zal in nauw overleg met fracties en regionale en lokale partijgeledingen actie worden ondernomen. (Zie ook par. 3.7.) Referentiecommissie)

Maandelijks brengt het PEAC een bulletin uit, waarin aan emancipatiezaken aandacht wordt besteed. Ook in regionale en lokale partijpublicaties zal meer aandacht voor emancipatie moeten worden gevraagd. Sommige regio's beschikken over een eigen emancipatiewerkgroep, maar nog lang niet overal is dit het geval. In eerste instantie ligt hier een taak voor PEAC en regiobestuur.

De secretaris-politiek van het Hoofdbestuur is thans portefeuillehouder van het PEAC.

3.3. S.W.B.

De Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 heeft een minstens even moeilijk jaar achter de rug als de partij. Waar de partij weer alle aandacht op de opbouw kan richten, kampt de SWB echter nog steeds met enige financiële en organisatorische problemen. Evenals bij de PSVI worden die problemen veroorzaakt enerzijds doordat subsidies afhankelijk zijn van het (teruggelopen) aantal kamerzetels, anderzijds door de besnoeïngsoperatie die minister Rietkerk daar nog bovenop wierp.

Niettemin, de ALV van mei 1983 gaf Hoofdbestuur en SWB een hoop huiswerk, de SWB en haar bestuur hebben dat met onverminderde energie ter hand genomen. Van zijn kant zal het Hoofdbestuur al het mogelijke blijven doen om het werk van onze wetenschappelijke stichting niet in gevaar te laten komen. Zonder een dergelijk orgaan, waarin vrijwel al onze deskundigen op allerlei gebied zijn georganiseerd, kan D'66 geen doordacht beleid voorstellen.

Een al lang slepend probleem tussen SWB en HB is in 1983 bevredigend opgelost. Het betrof de Nota's en Ter Discussie Nota's van de SWB, of liever: de status van de daarin neergelegde politieke stellingnames. Het Huishoudelijk Reglement is uiterst onduidelijk over de wederzijdse verantwoordelijkheden, steeds vaker ontstonden er conflicten vlak voor het ter perse gaan van een nota. "Het bestuur van de SWB treedt niet naar buiten op dan na overleg met het Hoofdbestuur" zegt artikel 64 lid 2 van het HR. Alle SWB-publicaties vallen onder verantwoordelijkheid van het SWB-bestuur, dat daarvoor haar eigen normen heeft ontwikkeld. Het Hoofdbestuur is niet zelden geconfronteerd met de gevolgen van onzorgvuldige berichtgeving over SWB-nota's. In en buiten Den Haag ontstond vaak de indruk dat een standpunt uit een SWB-nota tevens dat van de partij weergaf. Het Hoofdbestuur rekende het onverminderd tot haar verantwoordelijkheid om in die situatie duidelijkheid te scheppen, en deed dat aanvankelijk door publicatie afhankelijk te stellen van inhoudelijke aanpassing van de nota.

Van de zijde van de SWB werd daartegen ingebracht dat de SWB tot taak heeft inhoudelijk verantwoorde en toegankelijke publikaties uit te brengen, die in een veel breder verband dan in programma's mogelijk is, een D'66 visie geven, zonder dat meteen sprake is van een formeel partijstandpunt. Inhoudelijke discussie begint met een bepaalde visie in een nota, rond politieke programma's dient zich de besluitvorming over het partijstandpunt te concentreren.

In overleg hebben HB en SWB-bestuur de volgende regeling getroffen: HB krijgt de gelegenheid opmerkingen te maken over de inhoud van een concept nota, opstellers en SWB-bestuur beslissen in laatste intstantie over de definitieve inhoud. Indien het hoofdbestuur daar reden toe ziet, kan het voorin de betreffende nota, namens de partij een commentaar op de nota geven. Zo zijn beide belangen van D'66 zo goed mogelijk gewaarborgd, de ervaringen in 1983 wettigen de conclusie dat deze regeling in de praktijk goed werkt.

In dit overzicht mag niet onvermeld blijven dat zich bij de SWB een belangrijke ontwikkeling in de totstandkoming van allerlei teksten heeft voorgedaan. Sedert begin 1983 stelt het SWB-bestuur in overleg met de betrokken werkgroepen zgn. projectgroepen samen. Deze krijgen een zeer concrete opdracht, met een zeer strak tijdschema. Deze opzet leidt tot een grotere betrokkenheid bij de verschillende deelnemers (sommige werkgroepen zijn veel te groot voor een directe band met het eindprodukt). Bovendien worden de project groepen zoveel mogelijk bevolkt door leden van verschillende werkgroepen, waardoor coördinatie en integratie met aangrenzende beleidsterreinen in een vroeg stadium mogelijk wordt.

Tussen programmacommissie en SWB-bestuur wordt thans overlegd over een efficiëntere en meer bevredigende manier van werken aan programmateksten. Van dit overleg zijn echter pas definitieve resultaten te verwachten, wanneer de ALV van april 1984 zich heeft uitgesproken over een voorstel tot herziening van het Beleidsprogramma, en daarmee over de onderlinge verhouding tussen al onze politieke programma's.

Overigens verwijzen wij hier graag naar het jaaroverzicht van de SWB en de beleidsnota SWB van 1983.

3.4. Tweede Kamerfractie

Over de gevolgen van de verkiezingen van september '82 is vrijwel al het denkbare in het afgelopen jaar geschreven en gezegd, getrouw de partijtraditie heeft elk lid er een eigen mening over. Met name sedert de verkiezing van een nieuwe partijvoorzitter in november '82, heeft het HB zich (voornamelijk via de voorzitter) ingezet voor zeer nauw contact met- en optimale steun ondersteuning van de fractie.

Een eerste taak was volgens velen, het bepalen van strenge prioriteiten binnen het fractiewerk. Het zou menselijk onmogelijk ên politiek ongewenst zijn -zo redeneerde men- om te proberen de diversiteit van aandacht in de fractie van 17 te evenaren: een paar prioriteiten per fractielid, een groot aantal terreinen noodgedwongen minimaal of niet meer volgen. Het is niet verbazingwekkend dat de Tweede Kamerfractie er zelf als eerste achter kwam, hoe moeilijk deze wens

te vervullen was. Een groot aantal partijleden weet de fractie uitstekend te vinden, en verwacht automatisch dat zijn of haar beleidsterrein binnen in plaats van buiten de prioriteitenlijst zal vallen....Daar kwam al spoedig bij dat in de media veel uitvoeriger gereageerd werd op de afwezigheid van D'66, dan op onze aanwezigheid.
Tot slot bleek het verre van eenvoudig om op grond van programma's en in 't verleden aangevangen projecten, te bepalen waar de keuzes moesten liggen.
Gegeven al deze problemen, besloot de fractie het oordeel van de partij af te wachten. Het lag immers in de bedoeling van het Hoofdbestuur, om de discussie rond het Democratisch Manifest te laten uitmonden in een aantal speerpunten van beleid. Op de ALV in mei 1983 is dat ook gebeurd: op grond van de daar gestelde prioriteiten heeft de fractie zo goed mogelijk haar aandacht over de verschillende terreinen verdeeld.

Nog intensiever dan tevoren, worden thans alle fractievergaderingen bijgewoond door de voorzitter of een ander lid van het DB. De fractie-assistente woont bovendien alle DB-vergaderingen bij, terwijl in de regel één der fractieleden de HB-vergaderingen bezoekt.

In dit overzicht kan het vertrek van drie fractieleden niet onvermeld blijven. Jan Terlouw besloot af te treden als consequentie van de nederlaag in september, waarvoor hij als lijsttrekker en partijleider de volle verantwoordelijkheid aanvaardde. Het feit dat hij bovendien nog enige tijd demissionair minister van EZ zou zijn, heeft zijn besluit bespoedigd.
Enige tijd later maakte Laurens Jan Brinkhorst zijn aftreden als lid van de fractie bekend om een EEG-functie in Japan te aanvaarden. Het HB betreurde het vertrek van beiden, maar had begrip voor hun besluiten en respecteerde ze. Wel is het HB van mening dat het kort na verkiezing aftreden van vertegenwoordigers op zichzelf beschouwd een slechte zaak is, en derhalve op alle mogelijke manieren moet worden voorkomen.
Kort na het vertrek van Laurens Jan Brinkhorst koos de fractie in Maarten Engwirda een ervaren nieuwe fractieleider.

Geruime tijd later moest Ineke Lambers de fractie om persoonlijke redenen verlaten, en ook dat heeft de partij zeer betreurd. Gelukkig werd zij door een terzake deskundig partijlid opgevolgd: Dick Tommel nam zitting in de fractie. Jacob Kohnstamm was volgens de uitslag van onze interne verkiezingen weliswaar eerder aan de beurt voor die opvolging, maar hij had de partij in november 1982 toegezegd tenminste één jaar voorzitter te zullen blijven. Bovendien achtte hij Dick Tommel beter in staat om de portefeuille van Ineke Lambers te gaan beheren.

Het spreekt vanzelf dat de verminderde omvang van de fractie grote gevolgen heeft voor alle andere partijgeledingen. Het HB neemt in deze de eerste verantwoordelijkheid voor een zeer gerichte en intensieve ondersteuning van de fractie maar kan daarbij niet zonder de rest van de partij; op elk van ons rust de plicht om het zijne of hare te doen. Via de gebruikelijke kanalen heeft het HB inmiddels een begin gemaakt met het organiseren van deze ondersteuning vanuit de partij.

3.5. Eerste Kamerfractie

Bijna een jaar na de Tweede Kamerverkiezingen, vonden er verkiezingen plaats voor de Eerste Kamer. Zowel in omvang als in deskundigheid is onze fractie daarbij aanzienlijk uitgebreid. Bij de zittende vier leden voegden zich twee ervaren partijgenoten, Hans van Mierlo en Aad Nuis, zodat D'66 nu in de unieke positie verkeert twee fracties van elk zes leden te hebben.

Het Hoofdbestuur en de EKF zijn voornemens de versterkte EKF optimaal aan te wenden voor het herstel van de partij. Daartoe bestaat al regelmatig contact tussen de fractieleider en de partijvoorzitter. Helaas is het aanvankelijk geplande wekelijkse overleg van beide fractievoorzitters met partij- en fractievoorlichter nog slecht uitvoerbaar gebleken vanwege de overvolle agenda's.

3.6. Jonge Democraten (JOAC)

In het jaar 1983 is de vice-voorzitter politiek de secretaris politiek opgevolgd als portefeuille houder. De verslagperiode werd gekenmerkt door inspanningen om samen met de JOAC-bestuurscommissie te komen tot de oprichting van een jongerenorganisatie met rechtspersoonlijkheid. Hierdoor kan een levenskrachtige organisatie ontstaan die jongeren uit D'66-kring stimuleert en motiveert om zich inhoudelijk met politiek bezig te houden. Doordat subsidiemogelijkheden worden verkregen kunnen veel meer activiteiten worden ontplooid. Daarnaast kan de organisatie worden vertegenwoordigd in nationale en internationale overkoepelende organen van politieke jongerenorganisaties.
In de door het Hoofdbestuur aangenomen resolutie (die in januari 1984 aan de ALV is voorgelegd) is gekozen voor de verenigingsvorm en niet voor een stichtingsstructuur. Doorslaggevende reden voor het HB was het meer democratische gehalte van de vereniging. De ALV van januari '84 volgde het hoofdbestuursvoorstel, zodat thans gewerkt wordt aan de totstandkoming van de vereniging Jonge Democraten.
Vanuit het JOAC werd het hoofdbestuur geadviseerd over de toekomstige organisatiestructuur van de jongerenorganisatie door middel van een drietal nota's.
De intensievere contacten die in de loop van 1983 werden ontwikkeld met de JOAC-commissie, zullen zeker gecontinueerd worden met het bestuur van de Jonge Democraten. Het hoofdbestuur wil waar nodig en gewenst, ondersteunend en begeleidend optreden om deze nieuwe jongerenorganisatie van de grond te krijgen. Basisgedachte daarbij is, dat zowel jonge leden als jonge kiezers op termijn essentiëel zijn voor D'66.

3.7. Referentiecommissie

De referentiecommissie is een vaste commissie van het hoofdbestuur, met de partijvoorzitter als voorzitter, en de fractiemedewerker Carla Pauw als secretaris. Taak en functie van deze RefCie is het inventariseren van wenselijkheden en mogelijkheden om D'66 beter vertegenwoordigd te laten zijn in tal van maatschappelijke en ambtelijke organisaties. Uiteraard vallen vertegenwoordigende lichamen hier buiten.
Op het functioneren van de referentiecommissie is sinds haar ontstaan veel kritiek geweest.
Als gevolg daarvan is de taak en het functioneren van de commissie aan een kritisch onderzoek onderworpen. De conclusie van dit onderzoek luidt,

dat de mogelijkheden om benoemingen te beinvloeden nu eenmaal gering zijn, en dat een groot deel van de kritiek dan ook te verklaren is uit te hoge verwachtingen op dit punt.

Enerzijds houdt de commissie zorgvuldig bij waar er interessante vacatures ontstaan, anderszijds probeert zij een overzicht te krijgen van partijgenoten die bereid en in staat zijn om op enig moment te solliciteren. Vervolgens kan de commissie zowel een positief als een negatief advies uitbrengen.

Onlangs is met het verschijnen van de nota gekozen burgemeester van de SWB nog eens gebleken dat D'66 een eigen opvatting heeft over het burgemeesterschap. De realiteit van dit moment en de afzienbare toekomst, gebiedt echter vast te stellen dat voor onze ideeën vooralsnog onvoldoende steun bestaat. Tot die tijd wil D'66 niet aan de zijlijn blijven staan, zonder burgemeesters. In dat licht moeten de activiteiten van de RefCie op dit punt dan ook gezien worden.

De RefCie streeft nadrukkelijk naar consequenter overleg met fracties in Raden en Staten.

3.8 PSVI

De positie van de partij, na september 1982 heeft directie en bestuur van het PSVI aanleiding gegeven om zich opnieuw te bezinnen op de taak van het PSVI zowel binnen als meer buiten D'66. Het PSVI heeft vooral nadeel ondervonden van de verminderde subsidie-inkomsten die een gecombineerd gevolg waren van minder kamerzetels en de algemene rijksbezuinigingen. Bovendien heeft rond de jaarwisseling een belangrijke bestuurswisseling plaatsgevonden.

Dit alles zal in de naaste toekomst leiden tot een nieuw programma van korte- en lange termijn activiteiten, die zoveel mogelijk in het verlengde zullen liggen van andere activiteiten en projecten binnen de partij. Via de Democraat en de gebruikelijke stands op de congressen zullen de leden van deze plannen kennis kunnen nemen. Intussen hecht het hoofdbestuur eraan vast te stellen, dat de gehele organisatiestructuur van het PSVI van grote betekenis is voor het op gang brengen en houden van de politieke discussie in D'66.

Van de PSVI-activiteiten in de afgelopen periode noemen wij in ieder geval: meer aandacht voor de positie van onze gemeenteraadsleden o.a. door het tijdschrift Voor de D'Raad en een aantal specifieke themabijeenkomsten. Voorts heeft het PSVI de partij een grote dienst bewezen door met het uitbrengen van het boekje Tussen Droom en Daad op openhartige wijze de D'66-deelname aan het kabinet te evalueren. Tenslotte kreeg het Handboek voor Besturen in 1983 zijn definitieve vorm, evenals de Basiscursus D'66.

3.9. Programmacommissie

Voor het eerst sinds geruime tijd, is deze commissie weer op volle sterkte. Begin 1984 werd Kees Klompenhouwer door de commissie tot voorzitter gekozen. De gedachte dat deze commissie van geringe betekenis zou zijn, in een periode zonder verkiezingen, is misleidend.

Al direct na het afleveren van een concept Europees Verkiezingsprogramma en de eindredactie daarvan na de ALV van eind 1983, heeft deze commissie zich bezig gehouden met de algehele herziening van het Beleidsprogramma. In de eerste Democraat van 1984 heeft het hoofdbestuur een omvangrijk procedurevoorstel gepubliceerd voor deze herziening. In april 1984 zal de ALV zich over dit voorstel uitspreken.

Gezien de enorme omvang van het project "Herziening Beleidsprogramma", is de PC echter al begonnen met het treffen van voorbereidingen voor die herziening. Het ligt in de bedoeling om in het voorjaar van 1985 het gehele Beleidsprogramma nieuwe stijl door de ALV te laten vaststellen. Het behoeft geen verder betoog dat de Programmacommissie een zeer zwaar 1984 tegemoet gaat, het hoofdbestuur rekent dan ook op alle medewerking vanuit de partij.

3.10. Adviesraad

Dit partijorgaan blijft aan belang winnen binnen D'66. Op vele terreinen blijkt de raad de destijds bedoelde aanvullende functie ten opzichte van ALV's te kunnen vervullen. Niet alleen gezien de inhoudelijke waarde van de adviezen van de Raad aan hoofdbestuur en fracties, maar ook doordat zijn vergaderingen een goede aanleiding zijn om onze ideeën meer bekendheid buiten D'66 te geven. (Zie ook par. 1.1. en 2.1.1.)

Het is het hoofdbestuur dan ook een doorn in het oog, dat bij de jongste Adviesraadsverkiezingen is gebleken dat de leden allerminst staan te dringen om in de AR zitting te nemen. Er bleken bij navraag een aantal hinderlijke misverstanden over de AR te bestaan, zonder welke het aantal aanmeldigen ongetwijfeld groter zou zijn geweest.

Het lidmaatschap van de raad brengt in de regel geen onoverkomelijk tijdsbeslag met zich mee. Per kalenderjaar vergadert de raad 5 tot 8 maal op een centrale plaats in het land. Alleen de drie leden van het presidium zijn meer tijd kwijt, met name aan het onderhouden van contacten met hoofdbestuur en fracties, en het voorbereiden van de AR-vergaderingen. De leden van de raad worden meer dan andere leden in staat gesteld om zich een aantal malen per jaar over landelijke politiek uit te spreken, en van gedachten te wisselen met de zogenoemde "partij-top".

3.11. Rapportagecommissie

Het is verheugend dat in dit Jaarverslag kan worden geconstateerd dat deze commissie aan het begin van 1984 weer op volle sterkte is. Naarmate de partij via de ALV over meer (ingewikkelde) zaken wil discusiëren en besluiten, en dat niet zelden binnen vrij korte termijnen, neemt het belang van deze commissie sterk toe. Samen met de Programmacommissie moet zij immers zorg dragen voor een goede voorbereiding van onze ALV's, om vervolgens ook op die ALV's een actieve rol te vervullen. Regels van orde zijn menig D'66-er een blok aan het been, des temeer komt het aan op organen die de regels moeten toepassen.

Gelukkig blijkt de in 1981 begonnen poging om de congresvoorbereiding wat meer te structureren, bijvoorbeeld via standaardformulieren voor Moties en Amendementen, en zoveel mogelijk voor-overleg met indieners, zijn vruchten al af te werpen. In de toekomst zal op deze weg dan ook worden voortgegaan.

3.12. Landelijke verkiezingscommissie

De werkzaamheden van de LVC hebben dit jaar o.m. bestaan uit het organiseren en begeleiden van de interne verkiezingen voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement. Gezien de onduidelijkheid die er bestond rondom de datum van de EK-verkiezingen heeft de LVC besloten tot een versnelde en vervroegde procedure.
De presentatie van de kandidaten voor de Eerste Kamer vond plaats op het congres in mei. Deze presentatie bleek een geslaagd initiatief. De interne verkiezingen voor het Europees Parlement vond plaats in september-oktober 1983. De bedoeling was de presentatievergaderingen samen te laten vallen met de behandeling van het Europees Programma in afdelingen en regio's. Deze opzet is niet geheel geslaagd. Het HB beraadt zich momenteel op het probleem van de presentatie van kandidaten.
Vanwege gemeentelijke herindelingen hebben er ook enkele gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Wat de interne procedures betreft, deze zijn normaal verlopen.

Bij de interne kandidaatstelling voor een zuiveringsschap hebben LVC en HB een zitten GR-lid toestemming verleend om ook zitting te nemen in het zuiveringsschap. Deze beslissing was nodig omdat de (on)verenigbaarheid van deze functies niet in het Huishoudelijk Reglement is geregeld. LVC en HB hebben toen gekozen voor verenigbaarheid op grond van het feit dat een zuiveringsschap evenals de Eerste Kamer getrapt gekozen wordt, zodat de bepalingen m.b.t. de EK alsnog konden worden toegepast.

Sinds begin 1983 worden de stembiljetten bij interne verkiezingen weer met de hand geteld door de LVC. Dit was overkomelijk aangezien zowel voor de EK als voor het EP maar een kleine 1000 stembiljetten geteld moesten worden. Het HB betreurt deze zeer geringe opkomst en beraadt zich op maatregelen.

3.13. Geschillencommissie

Hoe minder er over deze commissie te vermelden valt, hoe beter....Niettemin is er nieuws, de commissie heeft n.l. de opdracht van het Huishoudelijk Reglement uitgevoerd door een interne regeling vast te stellen voor de wijze waarop geschillen zullen worden behandeld. Deze regeling was noodzakelijk omdat ons HR niet voorziet in enige vorm van interne procedure. Die staat nu dus vast. Overigens is ook de GC na lange tijd weer geheel bezet.

4. PUBLICITEIT.

4.1. Algemeen

Als je als politieke partij in de belangstelling staat, om welke reden dan ook, hoef je je nauwelijks in te spannen om publiciteit te krijgen, gratis zelfs. Wanneer echter de schijnwerpers niet op je gericht zijn, moet je je zeer grote inspanningen getroosten om een klein beetje publiciteit te krijgen.
Dit laatste nu is het geval voor D'66 en daarmee is meteen de "natuurlijke" beperking van een actief publiciteitsbeleid aangegeven. Wel is van vitaal belang, dat wij blijven volhouden om grote inspanningen te leveren. Dat vraagt van alle geledingen binnen de partij geloof in ons bestaandsrecht en geloof in eigen kunnen. Juist wanneer nog geen direct effect blijkt, moeten we doorgaan met het verkondigen van onze politieke doelstellingen en activiteiten. Daarbij is concentratie van inspanningen rond een beperkt aantal centrale thema's een noodzaak.

De kracht van de publiciteit is de herhaling. Door je publiciteit probeer je mensen van iets te overtuigen, iets aan te leren, zodat mensen overeenkomstig gaan handelen. Een boodschap die regelmatig wordt herhaald heeft meer effect dan het gelijktijdig naar buiten brengen van een aantal verschillende boodschappen. En nieuwe boodschappen kunnen het leerproces verstoren, kunnen de herinnering van oudere, misschien belangrijkere berichten, meningen en doelstellingen tegenwerken of bemoeilijken.

Zowel voor het binden van de eenmaal verkregen aanhang, als voor het verwerven van nieuwe aanhang, zullen wij ons eigen gezicht moeten behouden. Het verlangen naar succes op korte termijn mag ons er niet toe verleiden om zaken aan te pakken en naar buiten te brengen die misschien wèl dat effect hebben, maar die niet wezenlijk tot de eigen positie van D'66 behoren. Geen Chinese vuurpijlen dus!

Met de beperkte menskracht en de beperkte financiële middelen is het voor het hoofdbestuur onmogelijk om grootscheepse publiciteitsactiviteiten te ontwikkelen. Wij zullen zo goed mogelijk gebruik moeten maken van de inspanningen van onze vertegenwoordigers in politieke lichamen, met name ook op provinciaal en plaatselijk niveau.

De doelstelling van het publiciteitsbeleid zal moeten zijn het vergroten van de mogelijkheden om politieke macht uit te oefenen. Geen macht terwille van de macht natuurlijk, maar als middel om te komen tot de door D'66 noodzakelijk geachte hervormingen in de maatschappij.
Drie afgeleide doelstellingen zijn:
1. verstevigen van de band tussen leden van de partij,
2. werving van nieuwe leden om het draagvlak van de partij te verbreden
3. vergroting van kiezersaanhang

1984 Is het jaar van de verkiezingen voor het Europees Parlement. D'66 zal zelfstandig aan die verkiezingen meedoen. Onze inspanningen zullen in de eerste plaats gericht zijn op het verwerven van tenminste één zetel in het nieuwe parlement. Maar tegelijkertijd moet de positie in het nationale politieke krachtenveld worden verstevigd.

4.2. Terugblik 1983

Terugblikkend naar de aktiviteiten van 1983 verdienen de volgende punten hier aandacht:

a) secretariaatsmedewerker belast met publiciteit.
Alleen door de salariëring ten laste te brengen van de deelbegroting publiciteit, kon een halve formatieplaats behouden blijven. De beschikbare tijd van deze secretariaatsmedewerker publiciteit is bijna volledig opgeslokt door 2 activiteiten: uitgave Democraat Extra en regeling spreekbeurten.

b) Democraat en Democraat Extra
De uitgifte van een 14-daags bulletin, Democraat Extra, blijkt een goede keuze te zijn geweest. Snelle en actuele informatie van de leden is op deze wijze gewaarborgd. Beide uitgaven zijn onmisbaar voor de communicatie binnen de partij. In 1983 verschenen 7 Democraten en 19 Democraten-Extra.

c) Publiciteitsadviescommissie.
Een groep partijleden met specifieke deskundigheid op het gebied van reclame, voorlichting en communicatie adviseert de bede publiciteitscoördinatoren van het hoofdbestuur over publicitaire mogelijkheden en consequenties van het voorgenomen beleid.

d) Folders en posters.
In het najaar verscheen een heldergroene D'66 affiche evenals enkele folders. Wij zijn ons bewust van het feit dat de beschikbare publiciteitsmiddelen beperkt zijn, maar meer financiële armslag is er eenvoudig niet.

e) Regionale publiciteitscoördinatoren.
De contacten tussen hoofdbestuur en regionale campagne- en publiciteitscoördinatoren zijn verstevigd. Regelmatig wordt overleg gepleegd over de mogelijkheden om op regionaal en locaal niveau D'66 duidelijker in de schijnwerpers te brengen.

f) Campagnecommissie Europee verkiezingen.
Medio 1983 is een campagnecommissie gestart met de voorbereidingen voor de campagne 1984.

g) Beleidsplan publiciteit en voorlichting.
De beide publiciteitscoördinatoren hebben een beleidsplan publiciteit opgesteld. In dit beleidsplan zijn hoofdlijnen uitgezet voor een door de partij te volgen beleid op het gebied van publiciteit en voorlichting, zowel binnen als buiten de partij.

4.3. Beleidsvoornemens 1984

Het zwaartepunt van de publiciteitsactiviteiten zal, naast de campagne voor de Europese verkiezingen, liggen op intensivering van de interne en externe voorlichting.

4.3.1. Interne voorlichting

- Opzet en uitvoering van Democraat en Democraat Extra zullen worden gewijzigd. Met ingang van januari 1984 zal een 3-wekelijks verschijnend partijblad aan alle leden en aan individuele abonnees worden gezonden.

- Op regionaal en locaal niveau zal uitwisseling van informatie worden gstimuleerd. Het is niet alleen van groot belang dat op die niveau's externe activiteiten worden ondernomen, maar ook dat de regio's, afdelingen enz. binnen de partij kennis kunnen nemen van elkaars activiteiten.

4.3.2. Externe voorlichting.

- Per 1/1/1984 is een full-time stafmedewerker publiciteit en voorlichting ssngesteld.

- Het hoofdbestuur streeft ernaar om regelmatig aandacht in de pers te krijgen voor politieke stellingnames van de partij. Als aanvulling op de activiteiten van de kamerfracties kan een actief voorlichtingsbeleid van het hoofdbestuur een positieve invloed hebben op de ruimte die in de nationale pers wordt besteed aan D'66.

- Activering en motivatie partij.
Uitsluitend en alleen via de persoonlijke inzet van alle leden, zowel van hen die actief zijn in vertegenwoordigende politieke functies, als van hen die niet op die wijze actief zijn, kan D'66 een grotere factor in de Nederlandse politiek worden.

De aanwezigheid van Democraten '66 in het politieke krachtenveld is noodzakelijker dan ooit tevoren. Binnen de partij bestaan vele waardevolle ideeën om de maatschappelijke malaise van nu te doorbreken.
D'66 heeft in de Nederlandse politiek een taak, die niemand van ons overneemt en die ook niemand van ons kan overnemen. We zullen dan ook met onze ideeën duidelijk naar buiten moeten treden.

5. BUITENLAND

Het jaar 1983 betekende voor de secretaris buitenland het tweede jaar van zijn mandaat. Met name werd gepoogd de beleidslijnen die in 1982 waren uitgezet met betrekking tot buitenlandse politieke onderwerpen nader uit te werken.

De volgende hoofdlijnen zijn daarbij vast te stellen:

5.1. Nadere uitwerking van de voorbereiding van de Europese verkiezingen in 1984.

Een aanzienlijke hoeveelheid werk werd in eerste instantie door een aantal SWB-werkgroepen verricht, met name de werkgroep Europa ter voorbereiding van het concept-Europees programma 1984-1989.
Opvallend was dat, hoewel er ongetwijfeld meningsverschillen waren, de grote lijnen met betrekking tot de opstelling van D'66 ten aanzien van het gewenste Europese beleid nauwelijks op interne tegenstellingen stuitte. Ook de Programmacommissie nam zonder veel moeite de kerngegevens over, zoals aangedragen door de SWB-werkgroepen, zodat vervolgens aan de ALV van november 1983 een tekst kon worden voorgelegd, die een uitgesproken pro-Europees karakter droeg, maar tegelijkertijd ook gekenmerkt werd door een zeer kritische benadering van datgene wat in Brussel gebeurt, respectievelijk moet gebeuren. Diezelfde conceptie werd met een grote meerderheid door de genoemde ALV gehonoreerd, zodat D'66 zich nu kon profileren met een origineel programma dat blijk geeft van creatieve gedachten over hoe de EEG tot een werkelijk Europese gemeenschap kan uitgroeien, waarbij met name de democratische componenten sterk worden benadrukt.

Natuurlijk worden zowel de vrede-en-veiligheidspolitiek als het probleem van de werkgelegenheid uitvoerig behandeld.
Tijdens dezelfde ALV stelde de partij eveneens de kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen vast, waarbij bovendien werd onderstreept dat de partij-politieke opstelling van D'66 in verband met de Europese verkiezingen pas op de voorjaars-ALV 1984 definitief zal worden vastgelegd.
Wel werd reeds in november bepaald dat samenwerking van D'66 met het zgn. klein-linkse groene front werd uitgesloten. D'66 is geen partij die

haar koers laat bepalen door opportunisme en vage modieuze verschijnselen, die programmatische doelstellingen opoffert aan electoraal gewin. Juist D'66 moet in staat worden geacht de schrale inhoudelijke basis van datzelfde front aan te tonen. Daar ligt een opgave voor de a.s. Europese verkiezingen.

5.2. Vrede- en veiligheidsbeleid.

Nadat de SWB-werkgroep Vrede en Veiligheid, met name door toedoen van haar voorzitter E. Wellenstein, reeds de basis had gelegd voor een nota over het vrede- en veiligheidsbeleid, besloot de voorjaars-ALV '83 het hoofdbestuur op te dragen deze visie in een nota uit te werken, zodat nog op de najaars-ALV 1983 daarover besluitvorming zou kunnen plaats vinden.
Op grond daarvan heeft er in de zomermaanden van 1983 een intensieve gedachtenwisseling plaats gevonden ten aanzien van deze kwestie, meer in het bijzonder ten aanzien van de INF-wapens. Bij die discussie bleek dat alle betrokkenende mening konden onderschrijven dat de wenselijkheid van plaatsing van kruisraketten in Nederland eerst beoordeeld kon worden, wanneer de internationale context daarvan duidelijk zou zijn. Met andere woorden: de nucleaire militaire situatie in Oost en West. Een en ander leidde het hoofdbestuur dan ook tot de conclusie dat moest worden vast gehouden aan de stelling dat de plaatsing in Nederland moest worden afgewezen, maar dat een definitieve stellingname principiëel niet los kon worden gezien van gegevens, die bepaald worden door de uitkomst van internationaal overleg.
Met andere woorden: het hoofdbestuur kwam tot de aanbeveling om eenzijdige stappen in verband met nucleaire bewapening te blijven afwijzen, al moeten dergelijke stappen wel voortdurend vatbaar blijven voor toetsing op grond van het geheel van alle elementen die bepalend zijn voor de fundamentele doelstelling: verminderde afhankelijkheid van kernwapens. Zij het niet zonder een diepgaande discussie kwam de najaars-ALV uiteindelijk met grote meerderheid tot dezelfde conclusie.

Met verdienen in dit verband vermelding de activiteiten die ook vanuit D'66 zijn ontwikkeld, met name via het Komitee Kruisraketten Neen, om de landelijke demonstratie van 29 oktober tot een succes te maken. Vanaf de allereerste voorbereidingen heeft D'66 vooral via E. Wellenstein en E.R.Kuiper een actieve rol vervuld, niet in de laatste plaats waar het ging om de definiëring van de leus waaronder de demonstratie zou moeten plaats vinden. Juist onder druk van onze zijde werd besloten de demonstratie te houden onder een slagzin die zich niet beperkte tot een uitspraak over de niet-wenselijkheid van plaatsing van kernwapens in Nederland, maar waarin uitdrukkelijk heel Europa wordt genoemd: Oost en West dus.

5.3. Oost-West-contacten

Reeds in 1982 zijn er van de zijde van D'66 enige initiatieven genomen om de "Oost-West-dialoog" voor zover zij daarop invloed kon uitoefenen, nader te intensiveren.Juist in een periode die gekenmerkt wordt door een sterke verslechtering van het internationale klimaat was en is D'66 van mening dat gesprekken met Oost-Europese partijen moeten worden gereactiveerd om daar waar belangen gemeenschappelijk liggen ook tot gemeenschappelijke conclusies te komen.
Die lijn werd in 1983 voortgezet, o.a. door middel van een bezoek aan Bulgarije door enige HB-leden op uitnodiging van de Bulgaarse Agrarische Partij. Het belang van dergelijke contacten moet zeker niet worden overschat, anderzijds kunnen ook dergelijke gelegenheden niet onbenut worden gelaten om tot een betere internationale verstandhouding te komen, zonder dat daarbij evenwel de bestaande verschillen moeten worden genegeerd. Integendeel, de confrontatie van tegenstellingen kan bevruchtend werken, mits alle betrokkenen bereid zijn de positieve elementen van die confrontatie "rendabel" te maken.
Een gevolg van dat bezoek was o.m. dat D'66 deel kon nemen aan een internationale conferentie, die in oktober 1983 in Helsinki plaats vond, waarbij een groot aantal politieke partijen uit Oost en West met elkaar discusiëerden over vrede en veiligheid, maar ook over zaken als een beleid op Europees niveau.
Er is alle reden om deze besprekingen voort te zetten, al was het maar om daarmee aan te tonen, dat het lidmaatschap van het Atlantisch Bondgenootschap zich zeer wel verdraagt met het zoeken naar wegen om de specifieke Europese problemen mede via andere kaders het hoofd te bieden.
In het jaar 1984 zal de discussie over de eigen rol van Europa ten aanzien van de twee supermachten ongetwijfeld verder worden verdiept en daaraan kan D'66 een originele bijdrage leveren.

Een dergelijke discussie zal natuurlijk in direct verband moeten worden gebracht met de Europese verkiezingen, zodat duidelijk wordt dat "Brussel" niet alleen te maken heeft met landbouwpolitiek maar dat het er uiteindelijk om gaat de Europese Gemeenschap tot een politieke eenheid te doen uitgroeien.

5.4. Acties.

Het is duidelijk dat nog velerlei andere activiteiten deel hebben uitgemaakt van de buitenlandse portefeuille van het hoofdbestuur. Met name kan daarbij worden gewezen op de participatie van D'66 in het actiewezen, waar het arbeidsveld schier onbegrensd is. Protest- en bewustwordingsbewegingen bestaan in Nederland op velerlei terreinen, variërend van het Vietnam-Comité tot Amnesty International of het Komité El Salvador. Vanuit haar bescheiden mogelijkheden heeft D'66 gepoogd ook aan deze activiteiten nader vorm te geven, hetgeen ook voor de volgende jaren ongetwijfeld een taakstelling zal moeten zijn met een hoge prioriteit.